

Opsamling på erfaringer fra studietur til England d. 16. – 20. juni 2019

Besøg på Knepp Estate

Godset kunne over en årrække konstatere, at der ikke var god økonomi i den traditionelle landbrugsdrift og overvejede nye indtjeningsveje.

De satte sig grundigt ind i teorierne og erfaringer fra andre rewildingprojekter og påbegyndte omlægning fra agerjord til natur i perioden 2000 – 2006 på godsets 1.400 ha.

Grundtanken var at skabe mere plads til natur og lade naturen råde: Større arealer og mindre forvaltning. Fjernede i perioden bl.a. 150 km opsat hegn.

Har pt. 3 områder, hvor forskellige forvaltningsformer afprøves. F.eks. er der i delområder lavet forsøg med udsåede blomsterblandinger (med lokalt høstede vilde plantearter) og græs, for at booste botanikken, mens andre områder er overladt til fri succession. S sammensætningen af dyr er også forskellig på de 3 arealer.

Dyrene

Områderne græsses nu af kvægracen Old English Longhorn, svineracen Tamworth Pig, Exmoor-ponyer, krondyr og dådyr. Men der gik op til 9 år, før alle områderne blev græsset (manglede finansiering til opsætning af hegn).

Dyrene passer sig selv og der tilskudsfodres ikke. Hvert år udtages et antal dyr til slagtning.

Særligt grisene havde en stor impact på arealerne. Roede jorden op, skabte variation og sikrede løbende forstyrrelser – en stor fordel i et monotont landskab præget af århundreders dyrkning.

Der var masser af gnav på træer og buske fra heste, køer og vildt. Også eksempler på kraftig browsing af rødel, som ellers normalt undgås.

Arealernes udvikling

Arealerne har responderet meget forskelligt på det nye regime. Nogle arealer var sprunget helt i krat/skov, nogle arealer var helt lysåbne, og mange steder var der en fin blanding af rose/brombærkrat og åbne arealer. Man forstår ikke til fulde hvorfor arealerne udvikler sig i så forskellig retning.

Enkelte sjældne arter har indfundet sig på Knepp, bl.a. dagsommerfuglen iris, hvid stork og turteldue. Men ellers fremstod arealerne generelt temmelig artsfattige, og bar stadig præg af en forhistorie med århundreders intensiv opdyrkning. Det var særligt de mobile arter, der har responderet hurtigt på ændringerne: Mange fugle og (almindelige) insekter, men få vilde planter.

Det havde været en meget stor fordel, hvis projektet havde taget udgangspunkt i et eller flere kerneområder med høj biodiversitet, så der var sket en hurtigere spredning og opformering af unikke arter.

Demonstration med frahegninger af delarealer viste tydeligt effekten af græsning: her var der helt tæt krat.

Gamle læhegn, som var blevet overladt til fri succession havde udviklet sig til flotte, glidende bryn med lave, blomstrende buske yderst og høje træer inderst – et fantastisk levested for bl.a. fugle, og et meget sjældent syn i vores landskaber.

Økonomi/branding

Dyr tages ud til salg af kød, når de er ca. 30 måneder (bedste pris). Arbejder på fremadrettet at lave branding af kødet som særligt 'Knepp kød'.

Pt. intet salg i hestekød, men har planer om at teste salg af hestekødspølser i fremtiden.

Turisme er blevet en vigtig indtægtskilde. Nu ca. 200 job via turisme. Mere end den dobbelte indtjening ift. da der var landbrug.

Ejerne er rigtig gode til at iscenesætte projektet både ift. formidling, men også den stemning og det indtryk man får når man kommer til stedet. Der er teltlejligheder, yoga kurser, vandreruter og ikke for mange mennesker på en gang. Hyggeligt og rart sted at være, hvor ro og fred blev prioriteret højt.

Monitering/forskning

Charlie og hans kone havde sat sig grundigt ind i forskningen om økologien bag rewilding, og havde etableret et nært samarbejde med forskere fra flere universiteter i ind- og udland, heriblandt Frans Vera (rewildingens 'godfather').

Der foretages monitering og gennemføres mange forskningsprojekter. Studier styres, så det er relevante projekter der gennemføres.

Omgivelserne

Der mangler forståelse og interesse for projektet hos andre lokale landmænd og jordbesiddere.

Men samtidig oplever godset en kæmpe interesse fra omverdenen, og de kan slet ikke følge med i efterspørgslen på besøg (antallet af besøgende begrænses).

Charlie er i kontakt med andre godsejere, som er interesserede i at følge i hans fodspor. Bl.a. er der potentielt mulighed for at sammenkæde Knepp med et tilstødende gods, der har jord helt ned til Englands sydkyst – spændende!

Mere info:

- **Charlie Burrell's power points ligger i den delte mappe**
- **Læs mere om Knepp Estate her: <https://www.kneppsafaris.co.uk/>**
- **På youtube-kanalen 'Knepp-flix' kan man se fine film om områdets natur.**

Besøg på Crundale farm (Daniel Tuson, Natural England)

Rådgivning:

Daniel Tuson arbejder med rådgivning af områdets landmænd. Er ansat af Natural England og giver gratis rådgivning for DEFRA (= landbrugsstyrelsen) om naturforvaltning til landmænd og guider dem til at vælge de for natur bedste tilskudsordninger. Gratis 1:1 rådgivning opbygget gennem mangeårige relationer har skabt tillid og stabilitet.

Det virkede som om Daniel havde den fornødne tid til at snakke med landmændene og rådgive dem efter behov, ligesom der var tid til opfølgning over årene. Fra andre hørte vi dog efterfølgende, at tid afsat til

rådgivning er begrænset over de sidste år, til kun at omfatte gratis rådgivning det år landmænd går ind i ordningerne.

Igen er god erfaring med, at en kontinuert tæt kontakt til landmænd med 1:1 rådgivning er vejen frem. Samtidig dog også et sårbart system, der er helt afhængig af at have den rigtige mand på posten...

Tilskudsordninger:

De engelske naturordninger varierer efter hvor i landet man bor. I udpegede naturområder (ESA), kan man få gratis rådgivning og vælge mellem en lang række ordninger (op til 200 forskellige). Uden for de særlige naturområder, kan landmænd tilgå færre mere generelle ordninger uden gratis rådgivning. Over de sidste år, er der blevet færre forskellige ordninger at vælge imellem (tidligere har der været rigtig mange...). Har nogle af de samme udfordringer ift. at søge GB på arealerne som vi kender fra DK.

F.eks. var tidligere omdriftsarealer via tilskudsmidler lagt om til varig natur. Desuden havde de anvendt tilskudsmuligheden til efterår/vintergræsning, således at de bedste og mest blomsterrige arealer blev skånet for græsning i sommerperioden. Dette gav masser af føderessourcer til insekterne i sommerperioden og sikrede at blomsterne nåede at sætte frø.

Udsåning af blomsterblanding:

Området havde en meget kalkrig jordbund – et godt udgangspunkt for en rig flora.

Hjemmehørende, egnsspecifikke blomsterblandinger tilpasset kalkrig jord blev udsået i 2012. Blandingerne indehold bl.a. knopurt, blåhat, liden skjaller og gul snerre. Arealerne fremstod i dag utroligt fint og varieret, og med en fin insektfauna. Der var også indvandret sjældne orkideer: horndrager, bi-blomst, han-gøgeurt, plettet gøgeurt og tyndakset gøgeurt.

Frøblandingerne er meget dyre, så de arbejder med f.eks. kun at udså på en mindre del af et areal og så lade arterne selv indvandre på de omkringliggende arealer.

Liden skjaller og rødtop bruges systematisk i udsåningerne for at hæmme græssernes dominans. Dette hørte vi også om hos BCC, der bruger samme metode.

Virkelig et godt eksempel på, at udsåning med omtanke (rigtige arter, rigtige arealer). Derfor god inspiration til en ny interessant vej frem i naturforvaltningen, hvor og hvis det vurderes, at den naturlige indvandring af artsrigt græsland er hæmmet af lavt naturindhold i det omgivende landskab.

Mere info:

- **Find omfattende info bl.a. om vejledning og retningslinjer for udsåning af vilde plantearter i den delte mappe**

Ranscombe Farm (PlantLife, Back From the Brink)

Ranscombe Farm ejes af NGO'en Plantlife. "Back From the Brink" er en sammenslutning af mange forskellige naturorganisationer, som bl.a. arbejder med at bevare sjældne plantearter. Vi besøgte et af deres projektarealer, som blev drevet som traditionelt landbrug. Fokus var her på at sikre bevarelse af 1-årige arter, der associeres med agerlandet. Disse arters tilstedeværelse er betinget af forstyrrelser af jordbunden. Derfor var PlantLife's filosofi, at arterne kunne fastholdes ved at lave årlige harvninger af jordbunden. Dette foregik primært i 10 m udyrkede striber omkring de dyrkede marker. Samlet havde de på denne ejendom udlagt 35 ha som 10 m striber.

Da arealerne var meget kalkrige, og der lige uden for markerne var rigtig mange forskellige (sjældne!) arter, diskuterede vi efterfølgende om deres prioritering af indsatsen var langtidsholdbar og fornuftig. Vi diskuterede bl.a. mulighederne for at opnå forstyrrelser på anden vis, fx vha græsning, men det var PlantLife's repræsentanter afvisende overfor. De følte ikke, at de kunne give de naturlige processer frit spil. Andre projekter via "Back From the Brink" fokuserer derimod på at sikre levesteder for en række sjældne plantearter.

Mere info:

- Læs mere om Ranscombe Farm Nature reserve her: <https://www.plantlife.org.uk/uk/nature-reserves-important-plant-areas/discover-ranscombe>

Tema: Forvaltning af vilde bestøvere, med besøg på Dungeness Nature Reserve

Oplæg af bi-forsker Dave Goulson og Nikki Gammans fra NGO'en Bumblebee Conservation.

Dave fortalte om sin forskning og om, hvordan man kan tilgodese bestøverne i både naturforvaltningen og landbrugsdriften. Pegede på 3 centrale årsager til tilbagegang for de vilde bestøvere: Tab af habitater, pesticider og klimaændringer.

Henviste til videnskabelig artikel fra *Pywell et al (2015): Wildlife friendly farming increases crop yield*. Artiklen viser, at landbrug, som udtog de 8% mest urentable jorde på bedriften oplevede uændret – eller endda øget – udbytte. Artikel kan findes i den delte mappe.

Dave's nye bog – 'The Garden Jungle' – er netop udkommet. Se liste over hans mange bøger om bier og natur nedenfor.

Nikki fortalte om deres gode erfaringer med 1:1 rådgivning af landmænd. De ser på landskabsniveau og vurderer pct. andelen af vilde blomster. Kan se, at der mangler blomster i yder månederne april og september. Hvis der skal udsåes, så anbefaler de frøblandinger der passer til den pågældende jordtype og sikrer at de har evidens for, hvad der virker. De kan se at de tilgængelige frøblandinger mangler blomster, der blomstrer i ydermånederne, hvor der netop er behov for flere blomster.

Med den rigtige udsåning, kan de opnå rigtig gode, stabile naturarealer. Ved udsåning anbefaler de kun brug af lokale, hjemmehørende arter, fx vha 'green haying', hvor frømodent hø fra gode naturarealer spredes ud på mindre gode arealer. Modtager-arealet skal helst have mindst 70% bar

jord. På lerjord tager det ofte 3-4 år, før de udsåede blomster slår igennem – arealet skal passes de første år som en hø-eng.

De slår ofte naturarealerne i juli. Det forlænget blomstringstiden. Dette kan dog ikke overføres til danske forhold, hvor vi har en kortere blomstringssæson!

Nikke fortalte også om deres re-introduktionsprojekt af the Short-haired Bumblebee, som er genindført fra Sverige. Her har de i forbindelse med genudsætningen arbejdet på at genskabe et bestøver-venligt landskab.

På landbrugsarealer har de gode erfaringer med udplantning af kulsukker. En meget nektarrig plante, som tiltrækker mange arter og passer sig selv. De udplanter kun sterile planter, så de ikke spreder sig.

Mere info:

- **Pywell et al (2015) *Wildlife friendly farming increases crop yield* – findes i den delte mappe**
- **Dave Goulsons mange gode bøger om bier og natur kan findes her: https://www.saxo.com/dk/forfatter/dave-goulson_998715?page=1**
- **Læs mere om The Short-haired Bumblebee Reintroduction project her: <https://www.bumblebeeconservation.org/short-haired-bumblebee-reintroduction-project/>**
- **Læs mere om Dungeness Nature Reserve her: <https://explorekent.org/activities/dungeness-national-nature-reserve/>**

Tema: Forvaltning af vilde bestøvere

NGO'en BugLife arbejder indgående med forvaltning af insekter – herunder de vilde bestøvere. Bestøver- og landbrugs-specialist Laurie Jackson fortalte om hendes erfaringer med samarbejde med landmænd, lodsejere og frivillige om forvaltning af bier, sommerfugle og andre insekter.

Den største nedgang blandt de vilde bestøvere er blandt specialisterne. 2/3 af bestanden i England er i tilbagegang. Laurie påpegede, at det primært skyldes tab af habitater til landbrug og infrastruktur. Desuden klagede også hun over manglende målrettet natureffekt i de nuværende tilskudsordninger.

I organisationen arbejder de med 1:1 rådgivning af landmænd, som også de oplever som helt afgørende for at rykke dagsordenen og indsætterne på såvel lokalt som landskabsniveau. Her får hver landmand en score for sin nuværende indsats og får forslag til fremtidige mulige indsatser. Organisationens inddrager også den øvrige befolkning i projekter. Viden om de enkelte arters liv og behov er helt afgørende for at folk kan forholde sig til alvoren i arternes tilbagegang.

Oplever langt større interesse for hvordan de vilde bestøvere kan tilgodeses nu en tidligere. Især har frugtavlerne fået øjne op for behovet for at gøre en indsats.

Oplever som i DK stor interesse for udsåning af blomsterstriber, men ser det som et levn fra politiske initiativer omkring sprøjtefrie randzoner, som skulle udnyttes mere multifunktionelt. Ser pænt ud, men Laurie slog fast, at blomsterstriberne ikke gavner de vilde bestøvere.

Hvis man forvalter for honningbier fejler man ift. alle de vilde bier – 'pollen pigs'

Får i naturplejen er en stor misforståelse – æder alle vilde blomster

Baggrundsinfo:

- Se Laurie's slides i den delte mappe
- Se omfattende info om England's nationale bestøverstrategi mv i den delte mappe
- Se oversigt over gode links fra Laurie i den delte mappe
- Læs mere om BugLife her: <https://www.buglife.org.uk/>